

ACC. N:R M. 14654: 1-7.

Landskap: Blekinge ..... Upptecknare: Agneta Lundelöf, Lund
Härad: Östna ..... Berättare: Ivar Pettersson
Socken: Törhamn ..... Berättarens yrke: lantbrukare
Uppteckningsår: 1958 ..... Född år 1893 i Törhamn

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-7.

LuF 73

Sven Pettersson är ägare till traktens största bondgård. Hans far köpte gårdens sedan hans egen, som låg i närheten, brunnit ned. Sven Pettersson själv har bevistat en lantmannaskola och har sen dess verkat för gårdens förbättring.

LUF 73

"Några enskilda personer har väl inte precis infört nyheter na. Här fanns inga storpampar precis. Den som ägde den här gården före mig, hade bygdens första maskiner, det vet jag. De smittade sen av sig. 1907 kom den första slättermaskinen till denna gården. 1911 då jag kom hem från lantmannaskolan övertalade jag far min att köpa maskiner. Och det spriddes sen, så t.ex. smittade vår traktor av sig på 7 - 8 månader.

1907 - 08 hade en dräng 150 kronor om året utöver mat och husrum. Hade de 180 tyckte de det var mycket. 1914 då kriget bröt ut, slutade man anställa folk för år åt gången. Det blev månadsanställning, och en dräng fick mat och logi plus 50 kronor i månaden. Strax före 1900 betalade man nog i kläder också: en klänning, ett par skor, ett förkläde och vad de nu skulle ha. På den här gården har man så långt jag vet alltid betalt i kontanter, men jag tror nog att det i min barndom fanns andra gårdar, som inte gjorde det.

Här i Steneryd byggdes den första handelsboden, så där 1897 - 98. Det vet jag, för jag minns, att jag som liten pojke sprang här och lyssnade på snickarna --- där var en som var så

duktig att berätta. Då fanns det redan en i Grebbegården och en i Torhamn. Tidigast var det gummor, som sålde snus, tobak, kaffe och socker, som de vägde upp med en liten skålpundsbesman. Det var en i Möckleryd och en i Torhamn. Så fanns det en som sålde kaffebröd. Det var Anders Andersson som började affären här. Innan hade han en i Torhamn. Inte ändrade den levnadsvanorna. Det hade ju tidigare funnits en i Grebbegården, som hade vad man behövde och annars kunde man ju fara till stan. Det enda var, att det blev enklare att köpa sen handelsboden kom hit, men man hade inga pengar att köpa mer för ändå.

Samband med goda år har det väl inte varit. Snarare så att folk for till Amerika, och sen kom de hem med pengar. Anders Andersson öppnade sin affär på sådana pengar t.ex.

Bystämman finns inte här i Steneryd och har aldrig funnits. Torhamn och Sandhamn har, men inte på det gamla sättet med ålderman som sammankallar genom att blåsa i horn och sånt där.

Mejeriförening har här funnits, men den gick upp i Karlshamns 1 maj. Tjurförening finns: en i norra socknen, en i Truseryd, en i Sandhamn, men den här är borta nu, för gubbarna blev alltför oense. ~~M~~ Den försvann för 10 - 12 år sen, för så länge har jag haft tjur.

Ny jord har man fått genom att bryta ~~jorx~~ mark. Det enda som är utdikad, är myrarna mellan Färsksjön och Gisslevik. Där ~~å~~ blev en sträng bördig jord, sen man lett vattnet tillbaka till

Färsksjön, som det kom från. Nu går jordbruket tillbaka. Folk börjar arbeta vid industrierna, låter sin mark bli skogbevuxen och hyr ut husen, så länge de står, till sommargäster. Någon produktionsomläggning har det inte blivit. Det har alltid varit blandat jordbruk, man behöver djuren också här.

Några lantmannakurser eller utställningar har här inte varit. Men konsuleter kom det, så snart man ville ha hit dem. Den förste jag minns var en jordbrukskonsulent som hetæ Adolfsson och var från Rödeby. Då var jag helt liten, så det var väl på 1890 - talet.

Vägen Jämjö-Torhamn-Gisslevik-Grebbgården förbättrades 1940 - 41. Den var smal och mycket dålig förut --- sämre än östra kustvägen, som de aldrig gjort något åt. 1937 byggdes vägen mellan Steneryd och Truseryd. Den var snarast en gångstig förr.

Det var i min barnålder som bruket av fjädervagn kom igång. Det var väl några stycken som hade en landå då också. Så hade de s.k. familjevagnar. Stora vagnar med bänkar längs sidorna, som rymde en 8 personer. Sådana vagnar använde de, då de for från när och fjärran till de religiösa stormötena i Truseryd, Gisslevik och Vallby.

Post fick man 3 ggr i veckan i slutet av 1800 - talet. Den gick måndagar, onsdagar och lördagar mellan Jämjö och Torhamn. I min barndom gick Holger Johnsson, kallad Holger Helgeman, och jag tror inte det var någon som haft sysslan före honom. Han gick

till att börja med hela vägen och delade ut posten i gårdarna. Men sen kom tidningarna, och det blev för tungt att bära, så då for han med häst och vagn. Sen blev det postgång var söckendag, och det är det förståss ännu.

Den enda binäring här har funnits var Fernströms stenhuggeri. Sten var en stor artikel en gång. Stenhuggarna fanns här så långt tillbaka jag minns. Huggeriet började väl på 1900 - talets början och slutade med första världskriget. Tyskarna blev mindre intresserade av sten då.

Det var många som for till Amerika i slutet av 1800 - talet och början av 1900 - talet. De for för att tjäna pengar, och de första som gav sig av kom också hem och köpte sig en gård. Det är de pengarna som hjälpt upp bygden här. De kom hem med en 5-6000 och det var mycket pengar på den tiden. Många byggde sig en egen gård, när de kom hem --- det var rätt vanligt att de utbildade sig till snickare där ute.

Emigrationen upphörde ungefär med första världskriget. Sen var det ingen ide längre. Amerika tog ju inte emot vem som helst, där blev arbetslöshet där ute också, och så var det bättre tider här i socknen då. Flyttning till andra delar av Sverige, har inte börjat förrän på senaste tid. Det är städerna och nöjen som drar.

Ända in på 1900 - talet var sådana här gårdar som min de övervägande. Gammaldags hus i ett eller ett och ett halvt plan.

(Sven Pettersson hus är en parstuga i stort format med veranda mitt på ingångssidan). Jag var liten pojk, då de började bygga de mer moderna husen.

Taktäckningsmaterialet var på boningshusen, så långt jag minns, tegeltak, men jag vet att det en gång för 100 - 110 år sen var torvtak på det här huset. Då låg det näver över trästakarna och så torv på det. Halm var det på alla ladugårdar tills för en 20 - 25 år sen, då eternitplattorna kom.

Här på gården slaktade man förr vid jultid 3 stora svin och la i salt, 1 ko där halva las i salt och andra halvan såldes och så en 10 - 12 får och lamm, som också saltades ned. Det fick sen räcka till nästa jul. På hösten saltade man i torsk, strömming och fetsill för hela året. Och så bakade man på julen, både grovt och fint, och det skulle räcka till påsk.

Rent kaffe drack man bara vid de större högtiderna, barn-dop, bröllop och sånt. Och det var nog bara i de större gårdarna, inte i torparstugorna, skulle jag tro. Annars drack man kaffe på råg eller uppblandat med råg.

Stora kalas för 80 - 100 personer skulle man ha en gång om året minst. Då fanns det mat i överflöd och det tog en hel vecka att laga till allt. Festen varade bara en dag, när man kom fick man kaffe och bröd och sen var det middagen med smörgåsbord, buljonger, varmrätt, dessert m.m. Sen på nattkröken kom det där kaffebordet fram igen. Inte orkade man äta allt det där, så man hade påsar med

si⁹ och tog resterna hem i dem.

Det var också läsemöten, husförhör med husförhörskalor. Det var rediga kalas, då alla i hela roten inbjöds till någon av gårdarna. Rotar fanns här 4 -5 stycken i socknen. Men det där upphörde ungefär med första världskriget, det var väl det att det kom nya präster, som inga husförhör ville ha.

Nu är all matlagning något helt annat, nu finns det frysbox i nästan vart hus och dessutom har vi Andelsfryshus.

Man bjuder med kort nu, så snart det gäller något högtidigare. Förr var det bara en liten pojk eller en dräng, som sprang runt till gårdarna med en lapp.

Nu finns det inga nöjen alls här. Det skall vara så fint nu för tiden --- ungdomarna är så fina av sig. När vi var unga, kunde man träffas var som helst i ett vägskäl och dansa till ett enradigt dragspel. Och vi hade roligt då. Fest med dans hade vi väl någon gång här hemma också, men bara inom en trängre krets.

Anders Larsson och far hade en tidning gemensamt, när jag var barn. Det var Blekinge - Kuriren. Sen kom Carlscrona Weckoblad. Men så många var det väl inte, som hade de där enkla tidningarna, små och på 4 blad. Man slog sig väl ihop om en tidning här och där.

När jag började gå i skolan, var det en ambulerande lärare. Torhamn och Möckleryd hade en småskollärlarinna och en folkskollärare ihop. De undervisade 4 mån. på vart ställe. 1905 fick vi både småskollärlarinna och folkskollärare här. En undervisade på förmid-

dagen, den andre på eftermiddagen, då det bara fanns en skolsal. 1918 byggdes det nya skolor i Möckleryd, Sibbaboda, Torhamn och Attanäs. Det var de gamla lokalerna, som om- och tillbyggdes.

Religiösa lärarinnor fanns det också. En på Tvisten t.ex. Och så hade lotsarna på Långören en egen Lärarinna, som undervisade i lotshuset.